

історія) [текст] навч. посіб / за ред. Бохамова К.О. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 296 с.

2. Гуржій А. М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: [монографія] / А.М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М.Ю. та ін.; за ред. академіка НАПН України Гуржія А.М. У 2 частинах. Ч. 1. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 412 с.

3. Орлик О. В. Засоби підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі. 2010. № 6. С. 179-184.

4. Ігнатенко О. В. Будова та основні складові інформаційних систем: навчально-методичний посібник. Суми, видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2022. 100 с. ISBN 978-966-473-311-0

Ільїна Тетяна Володимирівна,

науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського, старший викладач кафедри професійної і вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»;

Безнос Олена Антонівна,

старший викладач кафедри менеджменту освіти та права, ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗБУДОВИ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ТА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

З перших днів початку руйнівної повномасштабної війни, яку розв'язала РФ проти української державності, були застосовані засади правового регулювання галузі освіти відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (від 12.05.15 №389-УІІ зі змінами та доповненнями) [1], Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.22 №64/2022 [2], який був затверджений Законом України від 24.02.22 №2102-ІХ та інші нормативно-правові акти, що регламентують дії Міністерства освіти і науки України і визначають, що МОН є головним органом в системі центральних органів виконавчої влади та має забезпечувати розроблення й проведення державної політики в сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, формування й реалізацію державної політики в сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, організацій і установ, які надають освітні послуги.

Основними викликами в умовах воєнного стану, які постають перед національною системою освіти України, відповідно до даних, що були оприлюднені МОН України, є:

1. пряма загроза життю та здоров'ю всіх учасників освітнього процесу;
2. зруйновані мережі закладів освіти, їх інфраструктура, чисельні пошкодження, втрата освітнього і дослідницького обладнання тощо;

3. значні втрати кадрового складу та абітурієнтів здобувачів освіти, які вимушено переміщуються в рамках України або за кордон;

4. питання надання рівного доступу до освітнього процесу всіх її учасників та забезпечення їх матеріально-технічним обладнанням, зокрема комп'ютерами, ноутбуками, планшетами, інтернет-обладнанням для здійснення дистанційного навчання, тощо;

5. зменшення видатків всіх рівнів на освіту;

6. втрата контролю та управління над навчально-освітнім процесом на тимчасово окупованих територіях, примусова переорієнтація здобувачів на вказаних територіях на російські навчальні програми, підручники, та примусовий перехід на російську мову навчання [3, с. 12 – 41].

Окремо МОН України визначило виклики, що стосуються професійної (професійно-технічної) (П(ПТ)О), фахової передвищої (ФПО) та вищої освіти (ВО), а саме, для:

- П(ПТ)О – це часткова невідповідність змісту й рівня якості професійної (професійно-технічної) освіти запитам і потребам ринку праці; не адаптованість освітніх програм та строків навчання до потреб роботодавців із урахуванням потреб економіки/інфраструктури в ході її відбудови/відновлення; значна втрата зв'язків закладів професійної (професійно-технічної) освіти з бізнесом, через припинення діяльності підприємств в наслідок воєнного стану; відсутність сучасних інструментів оцінювання результатів навчання в процесі присвоєння/підтвердження робітничих кваліфікацій тощо [3, с. 137 – 160].

- ФПО і ВО – це: зниження потенціалу для формування державного замовлення найближчими роками через істотне скорочення контингенту здобувачів освіти, оскільки у повоєнний період велика частина студентської/учнівської молоді, старшокласників, викладачів можуть не повернутися до України, залишившись за її межами; скорочення бази для проведення навчальної практики внаслідок згорання роботи навчально-виробничих комбінатів (центрів, комплексів тощо) й провідних українських підприємств; необхідність переорієнтації в підготовці кадрів через кардинальні зміни в кадрових потребах національної економіки та суспільного життя, які динамічно виникли у воєнний і виникатимуть у повоєнний час, будуть зумовлені подальшими урядовими рішеннями й діями; необхідність подолання наявних недоліків (управлінських, законодавчо нормативних, фінансово-матеріальних, методологічних, інституційних тощо), реформування ЗВО та ЗФПВО, пов'язаних із відсутністю належної координації у сфері освіти дорослих, потребою в покращенні результатів підготовки кадрів ЗФПВО за рахунок посилення координації теоретичної складової підготовки з вимогами ринку праці [3, с. 161 – 195].

Згідно діючого законодавства: «Метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є: гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості освіти; допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти» [4, розділ V], а внутрішня система забезпечення якості освіти є однією

зі складових загальної системи якості освіти, що має формувати стійку довіру до закладу освіти з боку стейкхолдерів; гарантувати надання освітніх послуг належного рівня та якості, які відповідають державним стандартам та потребам споживачів; забезпечувати і підвищувати якості освітньої діяльності, її відповідності нормативній базі, формувати у закладі освіти культуру якості як основу конкурентоспроможності; об'єднувати й інтегрувати організаційні, методичні, кадрові зусилля і ресурси з урахуванням різноманітних факторів та умов для досягнення високої якості освітнього процесу та його результатів, що відповідають кращим зразкам та відповідним стандартам.

Враховуючи викладені вище виклики та рекомендації МОН щодо оптимізації виконання заходів з підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану [5] та рекомендацій Державної служби з якості освіти щодо облаштування безпечного освітнього середовища [6], визначимо наступні актуальні напрямки розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, що можуть бути впровадженні окремими освітніми закладами самостійно, або у співпраці з іншими державними органами та службами:

1. адаптація існуючої стратегії забезпечення якості освіти до наявних викликів і доступних ресурсів;
2. прискорення впровадження сучасних інформаційних систем управління навчальним закладом;
3. ефективне впровадження системи дотримання принципів академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу не залежно від їх фізичного розташування, матеріального становища тощо;
4. розроблення та впровадження процедур та заходів щодо забезпечення безпечного середовища для всіх учасників освітнього процесу, зокрема під час надзвичайних ситуацій, в тому числі повітряних тривог тощо;
5. активний пошук і залучення стейкхолдерів до процесу формування нової мережі навчальних закладів, відновлення пошкодженого майна, створення нових навчальних програм тощо.

Отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу відкриває для нас як нові можливості, так і посилює необхідність вирішення проблем, що пов'язані з вище зазначеними викликами. Не зважаючи на те, що імплементація деяких директив ЄС та загальноприйнятих правил, законів в національне законодавство може викликати певні труднощі щодо сфери забезпечення якості освіти, зокрема, розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, отриманий статус відкриє нові можливості. Європейська Комісія та держави-члени ЄС працюючи над досягненням колективного бачення Європейського освітнього простору (ЄОП), зосереджує свої зусилля на: підвищенні якості і справедливості в освіті й професійній підготовці здобувачів освіти; якісній підготовці та підвищенні кваліфікації педагогічного і професорсько-педагогічного складу, тренерів та управлінського складу закладів освіти; цифровій освіті; зеленій освіті тощо [7], що є актуальним для нашого суспільства. Отже, як кандидат в члени ЄС Україна має долучатись до кращих світових практик, існуючих освітніх

проектів, робочих і експертних груп з урахуванням потреб національної системи освіти, задля вивчення і долучення до вироблення сучасних поглядів в галузі освіти, інтеграції досвіду вітчизняних освітніх закладів і закордонного позитивного досвіду.

Таким чином, подальша розбудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності у воєнний період є критично важливою для запобігання стагнації, а в деяких позиціях (виклики в умовах воєнного стану), погіршення раніше досягнутого рівня освітніх та управлінських процесів, що безпосередньо впливає на якість результатів навчання здобувачів освіти, на формування їх ключових компетентностей і закладення основ для їх подальшого розвитку. Задля ефективної розбудови системи якості освіти та освітньої діяльності пропонується декілька актуальних напрямків для подальшої роботи як окремого освітнього закладу, так і на рівні загальнодержавної політики, а саме: подальша інтенсифікація співпраці з членами Європейського Союзу, зокрема в рамках ініціативи щодо Європейського освітнього простору, за напрямками підвищення якості та справедливості в освіті та професійній підготовці, цифровій освіті, тощо. А це є додатковим кроком на шляху інтеграції України до ЄС і відповіддю на більшість існуючих викликів, що наразі постають перед вітчизняною системою освіти.

Список використаної літератури

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Дата звернення: 31.03.2023).
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України №64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (Дата звернення: 31.03.2023).
3. Освіта України в умовах воєнного стану : Інформаційно-аналітичний збірник. К., 2022. [URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>] (Дата звернення: 31.03.2023).
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 31.03.2023).
5. Про оптимізацію виконання заходів з підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану: Лист Міністерства освіти і науки України від 26.07.2022 № 1/8462-22 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/62e/0f2/dfa/62e0f2dfad662566428240.pdf> (Дата звернення: 31.03.2023).
6. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки URL: <https://sqe.gov.ua/wp->

content/uploads/2022/08/Bezpechne_osvitnie_seredovysche_2022_SQE-SURGe.pdf
(Дата звернення: 31.03.2023).

7. European Education Area explained URL:
<https://education.ec.europa.eu/about-eea/the-eea-explained?> (Дата звернення:
31.03.2023).

Кабиш Марина Юрївна,
*кандидат філологічних наук,
докторантка Інституту професійної
освіти НАПН України*

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

Професійний розвиток фахівця, зокрема викладача загальноосвітніх дисциплін, має здійснюватися постійно, неперервно: людина навчається впродовж життя, системно розвиваючи свій творчий потенціал. Освіта впродовж життя (lifelong education), (або його синонімічні поняття «неформальна освіта» (non-formal education), «продовжена освіта» (continuing education), «рекурентна освіта» (recurrent education), освіта, що знаходиться «поза школою» (out-of-school education) [3]) як поняття, тотожне терміну «неперервна освіта». Нині на теренах Європейського союзу неперервна освіта розглядається як один з основних складників європейської соціальної моделі, зміст якої витлумачено Радою Європи: неперервна освіта поєднує оволодіння знаннями людиною впродовж всього життя; вона може здійснюватися як у формах формальної освіти, так і засобами неформальної та інформальної освіти; вона інституційно не обмежується певними рівнями, умовами та тривалістю; освіта впродовж життя здійснюється з метою формування знань, умінь, інших компетентностей як в інтересах особистісного, громадянського і соціального розвитку, так і задля працевлаштування.

Зважаючи на передовий європейський досвід освіти дорослих (Польща, Ірландія, Велика Британія та ін. [1]), в Україні успішно поєднується різні форми освіти дорослих у вигляді формальної, неформальної та інформальної освіти. Оскільки вказані форми розвитку професіоналізму та майстерності педагогічних працівників, зокрема, і викладачів загальноосвітніх дисциплін, мають здійснюватися із застосуванням певних педагогічних принципів, коротко зупинимося на їх характерних особливостях.

Формальна освіта (formal education) – це форма освіти дорослих, що включає аспірантуру, докторантуру, курси підвищення кваліфікації, курси перепідготовки, і передбачає здобуття певного освітнього рівня чи кваліфікації у закладах освіти (державних, приватних), які здійснюють діяльність на основі ліцензованих освітніх програм. Переважно, формальна освіта, зокрема з педагогічними працівниками, здійснюється у закладах післядипломної освіти на курсах підвищення кваліфікації, на семінарах, тренінгах, вебінарах, онлайн-конференціях, очно, дистанційно чи за технологією змішаного